

Ekonomia

Henrike Galarza

Nazioarteko itun ekonomikoak

Azken bi mendeetako nazioartean, eta nazio garaikideak ez zirenean jaio izan ere bai, ohikoak ziren erakunde edota botere politiko-erlijiosoen arteko itunak: gerrak amaitu edo ekiditekoak, defentsa edo gerrarako aliantzetakoak, merkataritza bideak, lurrezko zein itsasokoak, partitu edo kontrolatzekoak... Denboraren poderioz, itun militar-ekonomikoak ugaltzen hasi ziren bloke kapitalistaren eta sobietarraren arteko norgehiagokaren ingurumarian. Honela, erraterako, joan den mendeko Afrika edo Asian sortutako herri berrien –kolonia ohiak– independentzia prozesuetan, bi potentzia militar-ekonomikoen laguntzaz gerra zibilak piztu ondoren, baliabide naturalen inguruko negoziaketak eta arma salmentak loturik zeuden, neokolonialismo goerari atea irekiz.

Bloke komunista desagertzean paradisu kapitalista erraz hedatuko zela pentsatu bazuten ere, bai Amerikako Estatu Batuek bai Europako Batasunak ‘erdi garatutako’ (ofizialki, ‘kapitalismorako trantsizioan dauden herriak’ izendapena erabiltzen da) herri komunista ohiak erakartzeko politika interesatu eta erasokorrak burutu dituzte, Jugoslavia edo Ukraina bezalako herrietan zegoen bizikidetzara ezin lasgarriagoan apurtzeraino. Txetxenia, Kosovo eta hainbat lekutan gertatutakoa ahaztu gabe.

Oraingo honetan, AEBak eta EB itun berri bat negoziatzen ari dira, baina haien arteko aldebiko harreman ekonomikoak antolatzeko. Ez da lehenengo aldia antzekorik egiten saiatu direla. Multilateral Agreement on Investment (MAI), Ekonomia Lankidetzara eta Garapenerako Erakundeak (OCDE) bultzatutako ituna, 1998an bertan behera geratu ondoren,

nazioarteko protesta kanpaina indartsuaren artean, herri kapitalistak, beharbada BRICS herrien indar ekonomikoari aurre egiteko, bertze saiakera bat egiten ari dira. Funtsean, Amerikako Estatu Batuen eta Europako Batasunaren arteko harreman ekonomikoen gainean irizpide eta neurri neoliberalak ezartzeko nazioarteko itun legala dugu Atlantikoz gaindiko Merkataritza eta Inbertsioen Partzuergoaren egitasmoa (AMIP, ingelesez Transatlantic Trade and Investment Partnership, TTIP). Hiru helburu nagusi ditu: merkatuetan sartzea erraztea (muga-sariak, zerbitzuak eta administrazio publikoek egiten dituzten erosketak), arauen harmonizazioa (horizontala eta adar ekonomiko zehatzena) eta, azkena baina ez garrantzi gutxienekoa, ingurumen edota lan legediak bezalako auzietan erabaki zehatz eta komunak hartzeko prozedura.

Merkatu askearen bertsioak

Aldekoen argudioetan, nazioarteko salerosketen sinplifikazio tekniko eta juridikoak azpimarratzen dituzte, bertzeak bertze, automobilgintza, farmazia edota nekazaritzan diharduten enpresa txiki eta ertainen abantailarako. Gaur egungo egoeran, diotenez, bi alderdietako esportazioen gaineko batez bertzeko muga-saria %4 bada ere, adar ekonomiko berberean –medikuntzarako tresnagintza, adibidez– desberdintasun nabariak gertatzen omen dira, alde bat edo bertzeko enpresen esportazioen kalterako. Era berean, administrazio publiko zenbaitek lan eta zerbitzuen eskaintzatan hurbileko enpresak hobesteko erabiltzen dituzten arauak ez dituzte gustuko, lehia ekonomikorako hesiak direlakoan. Aldeko iritzietan, bertzalde, ez dute enpresa transnazionalen jarduera espresuki aipatzen, aitortutako asmoa baita prozedura burokratiakoak (*red tape*) gutxitu edo erabat ezabatzea, eta ez esparru pribatuko jarduera ekonomikoak kontrolatzea. Edonola ere, AEBen eta EBren arteko ondasun eta zerbitzuetako salerosketak eguneko bi mila milioi euro baino gehiago direnez –eta

akordioa lortzean nahikoa haziko direla diote-, lor litekeen itunak eragin sozioekonomiko nabarmenak izanen dituelakoan gaude. Horregatik, hain zuzen, negoziaketen inguruko polemika piztu da, gai batzuetan ez delako inolako argibide publikorik jaso. Defizit demokratikoaren kritikari erantzunez, jendarte zibileko elkarte askorekin saio publikoak egiten ari dira negoziatzaileak, gardentasuna ziurtatzeko asmoz. Dagoeneko zortzigarren negoziaketa-txanda burutu badute ere, ez du ematen funtsezko ezer lortu denik, ohiko borondate oneko hitz hutsalak errepikatzetik gertu.

Horrelako negoziaketetan gertatu ohi den moduan, itunaren balizko ondorioak zehaztu eta kuantifikatzen dituzten hamaika txosten argitaratu dira, eta argitaratzen ari dira, emaitza ezberdin bezain kontrajarriekin. Gure ustez, goizegi da horrelako xehetasunetan sartzeko, baina, lehen aipatutako MAI gogoan, gaizki pentsatzeko arrazoiak daudela ia ziur gaude. Izan ere, azken hamarkadan zehar AEBetako dolarra euroarekiko arras merkatu bada ere, EBrekiko merkataritza defizita dute AEBek, potentzia ekonomikoaren ahuleziaren adierazle ote? Orain, euroa denean dibisa merkatuetan balioa galtzen ari dena, lehiakortasunaren galeraren beldur egon daitezke AEBetako arduradun politiko zein ekonomikoak. Itun horren bitartez galerak gutxituko dituztela pentsa dezakete, epe motz eta ertainean, bederen.

Bertzelaz, desarautze eta askatze ekonomikoen aldeko iritziek ez dituzte aukera berrien alderdi ezkutua kontuan hartzen. Gaur egungo legedien sorrera eta zio historikoak di-da ahazteko prest daude merkatu askearen fededun porrokatu horiek. Gogorarazi behar zaie haien ikuspegitik hain absurdoak diren arau, baldintza eta legedi horiek ez direla zerutik erori. Merkatu nazional bakoitzaren barneko indar sozialen arteko erlazioaren araberrako garapen ekonomiko-legalaren zati bat dira. Batzuetan bertzetan baino justu edo okerragoak, bai, baina beti biztanle, enpresa eta erakunde ofizial nazionalen artean adostutakoak. Gainera, EBren barruko merkatu bakarretik nahikoa urrun gauden honetan, batez

bertzeko enpresa ertain eta txiki europarra eta AEBetako maila berean jartzea susmagarria da, merkatu erraldoi bategan aritzeko gaitasun ezberdinak ikusirik.

Laburki erranda, AMIP indar inperialista nagusien arteko ekimena dugu, 21. mendeko mundu mailako larriagotutako lehia kapitalistaren ingurumarian, estatu kapitalista eta enpresa transnazional ‘zaharren’ botere eta nagusitasun ekonomikoen defentsan egindakoa.

Pornografia

Informazioa salgaia bilakatzen denean, eta hala gertatzen ari da, edozein hedabidetan, salbuespenak salbuespen, ia edozer ikusteko prest egon behar dugu. Bartzelonatik Düsseldorf hirira abiatutako hegazkinaren istripuarena, zorigaitzekoa izateaz gain, senide eta hurkoentzat bereziki, nardagarria izan da hedabide gehienetan emandako ‘informazioa.’ *Charlie Hebdo* aldizkari satirikoaren egoitzan izandako hilketen ondoren gertatutakoa txiki utzi du hegazkin-istripuaren inguruko zabor mediatikoak. Espainiar kate publiko batean «Los familiares están destrozados» testua agertzen ari zen bitartean, kate pribatu baten irudietan ‘kazetariak’ pertsona batzuen atzean korrika ari ziren, istripuan hildako baten senideak zirelakoan... Ikusleria –zentzu txarrean– handienaren lasterketa eroan, denak balio omen du. Beharbada inkesta politikoetarako onak direlako hileta ospakizun eta dolu irudiak, Merkel, Rajoy eta Hollande jaun-andreak istripua gertatu zen lekura hurbildu ziren, bildu ziren kamera ugariren aurrean zorigaitzetik ikuskizunaren etekinak lotsagabeki ateratzen. Ez dira agertu, ez, egunoro munduan hiltzen diren 20 mila haurren etxeetatik, eta ez diete guraso eta senideei inolako laguntza psikologikorik eskaini, beharbada leku horietan kamerarik ez dago eta.

Sentimendu pertsonalen erabilera komertziala omen da egoera postmodernoren ikur nagusietako bat. Telezaborra

hedatzen hasi denetik, joan den mendeko laurogeiko hamar-kadan, politikariak urrun egon dira, duela gutxi arte. Orain, aldiz, marra zeharkatu dute, eta ondorioak oso arriskutsuak izan daitezke. Norbanakoaren egoera pertsonala soilki sentimendu pertsonalen arabera epaitzea omen da autolaguntza psikologiko kontserbadorearen leloa. Pertsonen izaera soziala albo batean uztean, gutxiesten ez dutenean, pentsalari *neocón* horiek klase borrokarik ez dagoela diote, afera guztiak maila pertsonalera murriztuz. Ondorioz, aje eta gertakizun latzen aurrean, banakako ekimenak bultzatzen dira, merkatu kapitalista jendearengana formula magikoak etengabe bideratzen ari den aldi berean. Pixkanaka-pixkanaka areagotzen ari den isolamendu pertsonalaren uhina kontsumismo eurozentristaren oinarri psikologiko-filosofikoa dela otu zaigu, berezko sentimenduen eraginak, positibo eta negatiboak, salerosketa bihurtzen dituen.

Desjabetze hilgarriak

Brusela edo Washington hirietako areto dotoretatik urrun, oso urrun, Iruñeko Arrotxapeako auzoko batek bere buruaz bertze egin zuen, antza, arazo finantzarioek itota. Ez da lehen biktima izan. Antzeko kasuetan bezala, zuhurtziaz mintzatu behar dugu. Pertsona bakoitzaren barruan gerta daitekeenari antzematea ez da kontu erraza, are gutxiago berak ezin duenean hitz egin. Orduan, hurbilketa umila egitearekin konformatu beharko. Idatzi gabeko arau bat dago, zeinak bizi izateko etxebizitza bat erosi behar dela dioen. Europa aberatsean alogera aukera garrantzitsua den bitartean, Estatu espainoan jabetza da nagusi. Burbuila puztu baino lehenagoko egoeran, garestiak ziren etxebizitzak, eta hipoteka-maileguak emateko bankuek jartzen zituzten baldintzak nahikoa gogorak ziren, garai haietako finantza legeak bezala. Ondorioz, asko eta asko pentsatu ondoren bizi osoarako etxebizitza bat erostea erabakitzen zuen familiak bazekien zertan ari zen

sartzen. Langabezia eta dibortziorik gabeko jendarte horretan, inbertsio hori egiteko irizpideak argiak ziren. Burbuila garaietan, osteran, espekulazio mozkorraldiaren erdian, batez bertzeko langile familia irentsi zuen desaraututako merkatu berriak. Ikusten ari garen emaitza ikaragarriekin.

Etxebizitza duina izateko eskubidea ezin da zalantzan jarri. Kontua da etxebizitza salgaia dela, eta jabetza edo alokatzearen truk merkatu-salneurria ordaindu behar dela. Izandako burbuilaren ondorengo egoera larrian, aberastasunaren, ez soilki diru sarreren, birbanaketa erraldoia burutzen ari da. Hori gogoan, krisialdi egoerari aurre egiteko erreforma ausarta beharrezkoa delakoan gaude, dauden etxebizitzaren banaketa hasiko duena, beti ere irizpide garden eta justuen bitartez. Orain, familia batek galtzen duen etxebizitza arazoak da bankuarentzat, merkatu salneurriak jaitzaraziz. Baina langabezia eta soldata miserableen poderioz, merkatze horrek bakar-bakarrik inbertsio-funts eta banakako fortunei alde jo du. Gainera, asaldagarria da etxebizitza hutsik izatea etxebizitzaren bat behar duten une eta leku berean. Administrazio publikoak, tokiko erakundeek hobe, esku sartu beharko lukete, larrialdietan egiten duen moduan behintzat. Beranduegi da izandako hildakoentzat, baina garaiz gabiltza, beti, gauzak behar den moduan egiten hasteko. 🌀